

7. Zarządzanie środowiskiem oraz kontrola realizacji Programu

7.1. Instrumenty zarządzania środowiskiem

Realizacja zrównoważonego rozwoju dokonywana jest według zasad polityki ekologicznej, uwarunkowań wynikających z przyjętych strategii rozwoju powiatu i planu zagospodarowania przestrzennego. Instrumentarium służące realizacji tych zasad wynika z ustaw: Prawo ochrony środowiska, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie przyrody, o Inspekcji Ochrony Środowiska, Prawo geologiczne i górnicze, Prawo budowlane. Są to instrumenty prawne, finansowe, społeczne i strukturalne.

Do instrumentów prawnych należą:

- pozwolenia na gospodarcze korzystanie ze środowiska, w tym pozwolenia wodnoprawne, pozwolenia na wprowadzanie pyłów i gazów do powietrza, pozwolenia na wytwarzanie odpadów a także decyzje zatwierdzające program gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów,
- decyzje o zakresie i sposobie usunięcia przyczyn szkodliwego oddziaływania na środowisko lub zagrożenia i przywrócenia środowiska do stanu właściwego,
- koncesje geologiczne wydawane na rozpoznanie i eksploatację surowców mineralnych,
- procedura ocen oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji,

Do instrumentów finansowych należą:

- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska;
- opłaty za szczególne korzystanie z wód i urządzeń wodnych;
- kary ekologiczne;
- kredyty i dotacje z funduszy ochrony środowiska;
- opłaty eksploatacyjne za pozyskiwanie kopalin;
- odpowiedzialność cywilna, karna i administracyjna;
- administracyjne kary pieniężne;

a także nowe instrumenty takie jak:

- rynek uprawnień do emisji zanieczyszczeń,
- wprowadzenie ubezpieczeń ekologicznych od odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane poważnymi awariami przemysłowymi i transportowymi;
- rozszerzenie listy wyrobów objętych opłatami produktowymi i opłatami depozytowymi oraz ustalenie szczegółowych zasad dysponowania wpływami z tych opłat.

Instrumenty społeczne to przede wszystkim *edukacja ekologiczna*, *informacja i komunikacja* (porozumiewanie się) oraz *współpraca*. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji. Z drugiej strony, w przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, a przekazywane informacje są właściwie wykorzystywane.

Pod pojęciem *edukacji ekologicznej* należy rozumieć różnorodne działania, które zmierzają do kształtowania świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków. Podstawą jest tu rzetelne i ciągłe przekazywanie wiedzy na temat ochrony środowiska oraz komunikowanie się władz samorządów lokalnych ze społeczeństwem w trakcie podejmowanych działań inwestycyjnych. Należy jednak pamiętać, że głównym celem prowadzonej edukacji ekologicznej jest zmiana postaw (nawyków) społeczeństwa w odniesieniu do poszczególnych dziedzin życia tak, aby były one zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju. Z uwagi na specyfikę tego zagadnienia trzeba mieć świadomość, że jest to proces wieloletni.

Działania edukacyjne powinny być realizowane w różnych formach i na różnych poziomach, poczynając od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji.

W szczególności powinny być organizowane szkolenia dla:

- pracowników administracji rządowej i samorządowej,
- samorządów mieszkańców,
- nauczycieli szkół wszystkich szczebli,
- członków organizacji pozarządowych,
- dziennikarzy,
- dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Rzetelna informacja o stanie środowiska i działaniach na rzecz jego ochrony oraz umiejętność komunikowania się ze społeczeństwem są niezbędne dla sukcesu realizowanej edukacji ekologicznej. *Informacja i komunikacja* jest potrzebna do stymulacji wdrażania konkretnych działań, zatem konieczne jest powstanie systemu przepływu informacji do grup zadaniowych i wewnątrz nich. Ta forma współpracy będzie prowadzić do większego zaangażowania wszystkich partnerów w realizację polityki ochrony środowiska.

Niezbędne jest również, aby prowadzona *komunikacja* społeczna objęła swym zasięgiem wszystkie grupy społeczeństwa. Bardzo ważną sprawą jest właściwe, rzetelne i odpowiednio wcześniejsze informowanie tych mieszkańców, których planowane inwestycje będą dotyczyły w sposób bezpośredni (np. właścicieli posesji, przez które będzie przebiegać wodociąg). Nie może mieć miejsca sytuacja, że o planowanych zamierzeniach dowiadują się oni z „innych” źródeł np. prasy. W takim przypadku wielokrotnie zajmą oni postawę negatywną (czasami nawet wroga) w stosunku do planowanej inwestycji. Jak uczy doświadczenie wydłuża to lub nawet czasami uniemożliwia realizację planowanych celów.

Z punktu widzenia ochrony środowiska bardzo ważna jest również współpraca pomiędzy powiatowymi służbami ochrony środowiska, instytucjami naukowymi, organizacjami społecznymi oraz podmiotami gospodarczymi. Powinny to być relacje partnerskie, które będą prowadziły do wspólnej realizacji poszczególnych przedsięwzięć. I tak pozarządowe organizacje ekologiczne mogą zajmować się zarówno działaniami planistycznymi (np. przygotowywać plany ochrony rezerwatów i parków narodowych, opracowywać operaty ochrony przyrody dla nadleśnictw), prowadzić konstruktywne (i jak najbardziej fachowe) programy ochrony różnych gatunków czy typów siedlisk, realizować prośrodowiskowe inwestycje (np. związane z alternatywnymi źródłami energii) itp. Tradycyjną rolą organizacji jest też prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów ochrony środowiska i monitoringu. Uzgodnienia i usprawnienia instytucjonalne są ważnym elementem skutecznego zarządzania realizującego zasady zrównoważonego rozwoju.

Do instrumentów strukturalnych należą wszelkie programy strategiczne np. strategie rozwoju wraz z programami sektorowymi a także program ochrony środowiska i to one wytyczają główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Nadrzędnym dokumentem powinna być strategia rozwoju powiatu jako dokument wytyczający główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Dokument ten jest bazą dla opracowania programów sektorowych np. dotyczących rozwoju obszarów wiejskich, przemysłu, ochrony zdrowia, turystyki itp.

W programach tych powinny być uwzględnione z jednej strony kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej wytyczono pewne ramy tego rozwoju, warunkowane troską o stan środowiska.

Oznacza to, że ochrona środowiska na terenie powiatu wymaga podejmowania pewnych działań w określonych dziedzinach gospodarki, jak i codziennego życia jego mieszkańców.

7.2. Systemy zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem naturalnym na etapie wdrażania w Polsce przepisów Unii Europejskiej wiąże się z koniecznością spełnienia stosownych wymagań międzynarodowych i krajowych norm lub uzgodnień przez zainteresowane podmioty. Są to przede wszystkim:

- normy PN-EN-ISO 14001;
- normy związane z ISO,
- Rozporządzenia Rady Europy 761.2001.WE w sprawie możliwości dobrowolnego udziału organizacji w systemie zarządzania środowiskowego i przeglądów ekologicznych Wspólnoty (MAS),
- program „Odpowiedzialność i Troska” (będący polskim odpowiednikiem międzynarodowego programu „Responsible and Care” realizowanego przez przedsiębiorstwa przemysłu chemicznego);
- Ruch Czystszej Produkcji.

Systemy zarządzania środowiskowego, tworzone zgodnie z zasadami określonymi w normach ISO 14000 i rozporządzeniu EMAS są najbardziej rozbudowane i towarzyszą im najbardziej rozwinięte procedury certyfikacji. Pewne formy certyfikacji tj. świadectwa funkcjonują także w ramach Ruchu Czystszej Produkcji, któremu patronuje Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT. Uczestnictwo w programie „Odpowiedzialność i Troska”, któremu patronuje Polska Izba Przemysłu Chemicznego, wymaga od producentów chemicznych podjęcia zobowiązania, iż będą oni przestrzegać zasad gwarantowanych, między innymi utrzymania na akceptowalnym poziomie ryzyka, jakie prowadzona przez nich działalność stwarza dla pracowników, klientów, społeczeństwa i środowiska.

Niezależnie od występujących różnic między wymienionymi formami działań, wszystkie one wymagają podjęcia znaczącego wysiłku organizacyjno-technicznego i finansowego, a wspólnym utrudnieniem dla ich dalszego rozwoju jest niedostatek możliwych do przeznaczenia na ten cel sił i środków, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstw małych i średnich (w działaniach tych uczestniczą jak dotąd przede wszystkim firmy duże, które z jednej strony dysponują odpowiednim potencjałem, a z drugiej muszą w szczególny sposób

troszczyć się o sprostanie zmieniającym się warunkom konkurencji na rynku międzynarodowym).

Aby nadzieje związane z zarządzaniem środowiskowym mogły się urzeczywistnić konieczne jest pilne podjęcie działań w trzech podstawowych kierunkach:

- skutecznego promowania wymienionych systemów zarządzania środowiskowego, zwłaszcza wśród małych i średnich przedsiębiorstw, co może również wymagać udzielania tym przedsiębiorstwom, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z zasad udzielania pomocy publicznej, ewentualnego wsparcia finansowego w tym zakresie;
- zwracania większej uwagi przez podmioty wdrażające systemy oraz przez jednostki weryfikujące i certyfikujące na spełnianie tych wymagań systemowych, które dotyczą uzyskiwania ciągłej poprawy w zakresie oddziaływania organizacji na środowisko (a nie tylko tych, które odnoszą się do zidentyfikowania istotnych problemów środowiskowych, wypracowania i wdrożenia odpowiednich procedur postępowania oraz prowadzenia w ramach systemu wymaganej dokumentacji);
- stworzenia odpowiednich warunków prawno-instytucjonalnych dla praktycznej realizacji i stosowania w Polsce przepisów rozporządzenia EMAS, które z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej staną się dla naszego kraju obowiązujące.

Celem opracowania norm **ISO serii 14000** było zdefiniowanie podstawowych wymagań w odniesieniu do systemu zarządzania środowiskowego. Normy te stanowią instrument wspomagający świadome oddziaływanie ekologiczne przedsiębiorstwa z korzyścią dla środowiska.

Wdrażanie systemu zarządzania środowiskowego zgodności z wymaganiami tych norm pozwala:

- metodycznie oceniać wpływy działalności swojego przedsiębiorstwa na środowisko naturalne;
- podejmować skuteczne działania w celu minimalizowania negatywnych oddziaływań na środowisko;
- kontrolować efekty swojej działalności w stosunku do otoczenia.

Do głównych pozycji rodziny norm **ISO 14000** należą:

- **Norma ISO 14001**- określająca wymagania umożliwiające sformułowanie polityki i celów z uwzględnieniem wymogów prawnych i informacji o aspektach środowiskowych. Norma ta ustanowiona w roku 1996 odgrywa na polu zarządzania środowiskowego podobną rolę jak normy ISO serii 9000 dla zarządzania Jakością;
- **Norma ISO 14004**-zawierająca informacje przydatne w procesie wdrażania systemu;
- **Normy ISO 14010, 14011 i 14012** - zawierające wymagania dotyczące zasad postępowania przy audytowaniu systemu zarządzania środowiskowego.

Podstawowe wymagania określone w tej normie dotyczą takich zagadnień jak:

- rozwój polityki środowiskowej
- identyfikacja aspektów środowiskowych i ocena towarzyszących im wpływów na środowisko;
- identyfikacja i przestrzeganie odpowiednich wymagań legislacyjnych/prawnych.
- rozwój i utrzymanie realizacji zadań środowiskowych;
- wdrażanie udokumentowanego systemu, łącznie z elementami szkoleń i kontrolą działania
- monitorowanie i pomiar działań operacyjnych
- środowiskowy audyt wewnętrzny
- przeglądy zarządzania systemem w celu zapewnienia ciągłości jego efektywnego oddziaływania.

W Europie norma ISO 14001 została opublikowana przez CEN jako norma EN ISO 14001, a w Polsce znana jest jako PN-EN ISO 14001.

Normy ISO serii 14000 podobnie jak normy ISO serii 9000 są instrumentami dobrowolnymi dostarczającymi praktyczne i realne rozwiązania problemów środowiskowych oraz stanowiącym skuteczne i proste narzędzie ciągłej poprawy i doskonalenie systemu organizacyjnego przedsiębiorstwa.

Norma ISO 14001 została sformułowana na dużym poziomie ogólności. Stanowi dobry model systemu zarządzania środowiskowego dla organizacji, które chcą taki system wdrożyć i korzystać z niego jako z narzędzia do skutecznego zarządzania zagadnieniami ochrony środowiska.

Wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego przynosi firmie różnorodne korzyści, do których należą:

w obszarze zarządzania i finansów:

- redukcja kosztów energii, surowców, usuwania odpadów,
- redukcja kosztów ponoszonych za zaistniałe sytuacje awaryjne,
- oszczędność czasu i ludzkiego wysiłku przy wykorzystaniu umiejętności i zasobów firmy,
- racjonalne skalkulowanie kosztów ubezpieczeń,
- szybsze wykrywanie i usuwanie nieprawidłowości,
- możliwość wprowadzania działań zapobiegawczych przed wystąpieniem szkodliwych efektów środowiskowych.

w obszarze prawno-społecznym:

- polepszenie wizerunku firmy w oczach klientów;
- polepszenie stosunków z władzami i grupami zainteresowanymi,
- spełnienie wymogów inwestorów i polepszenie dostępu do kapitału,
- ułatwienia w otrzymywaniu odpowiednich zezwoleń poprzez prezentację właściwego stosunku do spraw ochrony środowiska.

7.3. Monitoring jakości środowiska

Monitoring jakości środowiska zasadniczo realizowany jest w ramach państwowego monitoringu środowiska przez Państwową Inspekcję Ochrony Środowiska.

Bazy danych prowadzone są przez urzędy marszałkowskie.

Nie wyklucza to tworzenia baz danych zawierających informacje o ilości i rodzaju wytwarzanych odpadów oraz instalacjach do ich odzysku czy unieszkodliwiania na szczeblu powiatu lub gminy.

Obok działań kontrolnych do głównych zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy prowadzenie monitoringu poprzez wykonywanie pomiarów w ramach jednolitego, ogólnopolskiego systemu monitoringu środowiska.

Zadaniem tego systemu jest zbieranie i publikowanie informacji o:

- aktualnym stanie zanieczyszczenia poszczególnych komponentów środowiska;

- ładunkach zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska;
- dynamice antropogenicznych przemian środowiska przyrodniczego;
- przewidywanych skutkach użytkowania środowiska.

Uzyskane informacje są wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji dotyczących funkcjonowania zarówno istniejących, jak i projektowanych zakładów przemysłowych. System monitoringu jest też pomocny w działaniach zmierzających do skutecznej ochrony zdrowia ludzi i środowiska przyrodniczego przed szkodliwymi następstwami działalności gospodarczej. Wszystkie te informacje — możliwie wiarygodne i dokładne — powinny być gromadzone w ośrodkach decyzyjnych.

Ogólnopolski system monitoringu środowiska powinien być spójny z systemami monitoringowymi Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej ze względu na konieczność porównywalności wyników pomiarów w skali europejskiej.

Państwowy Monitoring Środowiska tworzy trzystopniowa sieć pomiarowa:

- sieć ogólnopolska;
- sieci regionalne;
- sieci lokalne.

Ogólnopolska sieć stacji pomiarowych obejmuje:

- stacje pracujące w ramach międzynarodowych programów pomiarowych (np. EMEP, HELCOM, BAPMON i in.), stacje mierzące zanieczyszczenia środowiska na granicach państwa i w pasie przygranicznym,
- sieci wczesnego ostrzegania, związane z przeciwdziałaniem nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska, szczególnie stacje służby pomiarów skażeń promieniotwórczych,
- stacje charakteryzujące funkcjonowanie typowych dla Polski ekosystemów (badanie długofalowych trendów).

Lokalizację i programy pomiarowe stacji i stanowisk pomiarowych tworzących sieć krajową zatwierdza Główny Inspektor Ochrony Środowiska. System ten finansuje budżet państwa oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Regionalne sieci pomiarowe zakładane są w celu badania aktualnego stanu środowiska w skali regionu czy aglomeracji miejskiej. Należą tu takie systemy pomiarowe jak:

- monitoring stanu atmosfery w miastach
- monitoring stanu zanieczyszczenia wód w obrębie określonego zlewniska.

Są one finansowane przez władze wojewódzkie lub samorządowe, zasady prowadzenia pomiarów muszą spełniać wymogi określone przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

Lokalne sieci pomiarowe organizują zakłady przemysłowe w celu oceny swojego oddziaływania na środowisko. Podstawą do ich utworzenia jest decyzja wydana przez organy administracji państwowej.

System Państwowego Monitoringu Środowiska obejmuje sześć specjalistycznych podsystemów pomiarowych:

- powietrza atmosferycznego (w tym monitoring hałasu i promieniowania niejonizującego),
- wód powierzchniowych (w tym monitoring polskiej strefy Morza Bałtyckiego),
- wód podziemnych,
- powierzchni ziemi (w tym monitoring gleb),
- przyrody ożywionej.

Oprócz tego istnieje także podsystem monitoringu „zintegrowanego”, w którym na wybranych stacjach dokonuje się pomiarów wszystkich elementów środowiska, badając migrację zanieczyszczeń i ich długookresowe trendy oddziaływania na świat przyrody.

Wyniki uzyskiwane na drodze pomiarowej będą grupowane w pięciu blokach informacyjnych:

- emisja,
- imisja,
- zasoby naturalne i struktury przyrodnicze,
- hydrometeorologia i klimat,
- prognozy.

BLOK EMISJA

Dane zawarte w bloku EMISJA wykorzystywane są do naliczania opłat i kar oraz do optymalizacji procesów technologicznych, a także do oceny skuteczności zainstalowanych urządzeń oczyszczających.

BLOK IMISJA

W bloku IMISJA gromadzone są informacje o zawartości zanieczyszczeń w poszczególnych komponentach środowiska.

BLOK ZASOBY NATURALNE I STRUKTURY PRZYRODNICZE

Blok ZASOBY NATURALNE I STRUKTURY PRZYRODNICZE zawiera informacje o strukturze geomorfologicznej kraju, o wielkości zasobów naturalnych i o stanie struktur

przyrodniczych. Jest on organizowany według standardów światowej sieci informacji o środowisku GEMS-GRID nadzorowanej przez UNEP (United Nations Environmental Programme). Trzeba podkreślić, że w 1991 roku powstała w Warszawie jedna z regionalnych central GRID (pierwsza w krajach Europy Środkowej i Wschodniej) dzięki finansowej i technicznej pomocy UNEP i rządu Norwegii.

BLOK HYDROMETEOROLOGIA I KLIMAT

Blok HYDROMETEOROLOGIA I KLIMAT gromadzi dane o parametrach fizycznych powietrza atmosferycznego, a także o stanie wód, ich odpływie rocznym, przepływach itp. Podstawowym źródłem pozyskiwania tych informacji jest Państwowa Służba Hydrologiczno-Meteorologiczna.

BLOK PROGNOZY

Blok PROGNOZY umożliwia prognozowanie zmian środowiska. Prognozy te są tworzone na podstawie rzeczywistych danych pomiarowych, zgromadzonych w pozostałych blokach informacyjnych. Są one weryfikowane przez pomiary w następnych latach i wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji gospodarczych.

Informacje monitoringowe we wszystkich pięciu blokach gromadzone są w wojewódzkich bazach danych o środowisku. Po ich odpowiednim zagregowaniu dane te trafiają do centrum informatycznego przy Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska w Warszawie, a następnie do zainteresowanych urzędów centralnych, takich jak Główny Urząd Statystyczny czy Centralny Urząd Planowania.

7.4. Struktura zarządzania środowiskiem –zadania administracji publicznej

Istniejące w polskim prawie przepisy prawne określają ściśle struktury organizacyjne administracji odpowiedzialnej za zarządzanie środowiskiem.

Są to:

- ❖ Minister Środowiska,
- ❖ Wojewoda – odpowiednie Wydziały Środowiska i Rolnictwa,
- ❖ Starosta – odpowiednie Wydziały Ochrony Środowiska i Rolnictwa
- ❖ Prezydent, Burmistrz, Wójt.

Zarządzanie środowiskiem na dzień dzisiejszy wiąże się z wydawaniem pozwoleń na korzystanie ze środowiska i późniejszym kontrolowaniem warunków określonych w tych pozwoleniach.

Jednym z najważniejszych celów stawianych powiatowi jest utożsamienie systemu zarządzania środowiskiem z systemem zarządzania Programem. Program ten powinien pomóc w wypracowaniu odpowiedniego instrumentarium, które umożliwi utożsamienie obu systemów.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach.

Zadania administracji publicznej w zakresie ochrony środowiska, biorąc pod uwagę ich treść da się ująć w trzy zasadnicze grupy:

- I. **zadania o charakterze bezpośrednio wykonawczym** (które można także określić jako „kreatywne” albo „organizatorskie”), polegające na wykonywaniu czynności mających bezpośredni wpływ na stan środowiska i związanych przede wszystkim z jego ochroną przed szkodliwymi oddziaływaniami, powodowanymi przez określone podmioty (tu głównie chodzi o społeczności lokalne—zadania polegają np. na obowiązku budowy urządzeń chroniących wody przed zanieczyszczeniem ściekami przemysłowymi i komunalnymi czy urządzeń służących odzyskowi bądź unieszkodliwianiu odpadów komunalnych). Zadania te obciążały i nadal obciążają przede wszystkim **samorząd gminny**.
- II. **zadania o charakterze zobowiązująco - reglamentacyjnym**, polegające i kształtowaniu sytuacji prawnej innych podmiotów, oddziałujących na środowisko bądź korzystających z niego - np. ustalanie treści i zakresu obowiązków o ochronnych tych podmiotów czy granic dozwolonego korzystania ze środowiska (w tym polegającego na odprowadzaniu do niego zanieczyszczeń). Zadania te do reformy z 1 stycznia 1999 r. stanowiły domenę przede wszystkim **administracji rządowej** (głównie wojewodów), od tej daty w części wykonywane są także przez **starostów**;
- III. **zadania o charakterze kontrolno-nadzorczym**, polegające na badaniu stanu środowiska i przestrzegania obowiązków ochronnych nałożonych prawem na określone podmioty. Zadania te wykonywane są głównie przez organ administracji specjalnej, czyli **Inspekcję Ochrony Środowiska**, w pewnym zakresie, także przez **organy administracji ogólnej**.

Podział powyższy jest wykorzystywany przy przydzielaniu zadań określonego typu wskazanym organom administracji publicznej, przy czym założenia generalne, ukształtowane w latach dziewięćdziesiątych, utrzymane zostały w nowych przepisach. Polegają one na uznaniu, że zadania wykonawcze obciążają głównie gminy i wykonywane są przede wszystkim w tzw. formach niewładczych (organizatorskich), zadania zobowiązująco-reglamentacyjne adresowane są do wskazanych organów, zwykle jednoosobowych, z

określeniem generalnej właściwości jednego z nich (starosty) i wyjątków na rzecz innych, zadania kontrolno-nadzorcze zaś wykonują głównie wyspecjalizowane organy inspekcyjne, ale także każdy z organów, którym przypisano inne funkcje, kontrolując przestrzeganie prawa w zakresie swojej właściwości.

7.5. Kontrola realizacji Programu

7.5.1. Zarządzanie programem

Warunkiem realizacji Programu Ochrony Środowiska jest ustalenie systemu zarządzania tym Programem. Zarządzanie Programem odbywa się z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, w oparciu o instrumenty zarządzania zgodne z kompetencjami podmiotów zarządzających.

W odniesieniu do Powiatowego Programu Ochrony Środowiska jednostką, na której będą spoczywały główne zadania zarządzania tym Programem będzie Starostwo Powiatowe. Do obowiązków powiatu należy m.in.:

- nadzór budowlany
- gospodarka wodna
- ochrona środowiska
- promocja i ochrona zdrowia
- administracja geologiczna
- zapobieganie zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska

Bezpośrednim realizatorem programu będą podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program oraz samorząd lokalny jako realizator inwestycji w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie. Zarządzanie w stosunku do podmiotów gospodarczych korzystających ze środowiska odbywa się poprzez:

- dotrzymywanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację stosowanych technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę zanieczyszczeń.

Bezpośrednim odbiorcą programu będzie społeczeństwo powiatu. Należy podkreślić, że władze powiatowe będą realizowały powiatowy program ochrony środowiska po raz pierwszy, co powoduje, że nie mogą się one kierować wypracowanymi wzorami i procedurami, a jedynie tworzyć je w procesie realizacji. Kierować się można jedynie zasadami przyjmowanymi dotychczas, a pochodzącymi z dokumentów dotyczących zrównoważonego rozwoju.

Są one następujące:

- swobody działania (poszczególne podmioty mają swobodę działania według posiadanych przez nie kompetencji. Realizują one własne cele zapisane w statutach, mają własne struktury, procedury, techniki działania zapisane w dokumentach organizacyjnych i regulaminach),
- efektywne użycie środków (zasobów) - na wszystkich podmiotach ciąży obowiązek efektywnego i racjonalnego użycia środków,
- wykorzystanie prostych rezerw (priorytetem w polityce krótko- i średniookresowej powinny być działania przynoszące duże efekty ekologiczne przy stosunkowo niskich nakładach. Do tych działań należą wszelkie działania prewencyjne, poprawa organizacji zarządzania, wprowadzanie zasad czystszej produkcji, poszanowanie energii i surowców oraz edukacja ekologiczna i działania na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej).
- pomocniczość i solidarność (wszyscy uczestnicy programu są zobowiązani do współpracy w realizacji programu, do solidarnego ponoszenia kosztów jego realizacji oraz wspierania słabszych partnerów).

Uczestnicy wdrażania programu

Zarządzanie Powiatowym Programem Ochrony Środowiska w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania tym programem od struktury zarządzania środowiskiem, jednakże docelowo Program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem i wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji obu systemów zarządzania. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi Programem.

W programie uczestniczą cztery grupy podmiotów:

- 1.Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem.
- 2.Podmioty realizujące zadania Programu.

3.Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu.

4. Społeczność powiatu jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Zarządzie Powiatu, który składa Radzie Powiatu raporty z wykonania Programu. Zarząd współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej oraz z samorządami gminnymi, które dysponują odpowiednim instrumentarium (m.in. uchwalają plan zagospodarowania przestrzennego jako prawo miejscowe, wydają decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, realizują gospodarkę wodno-ściekową i gospodarkę odpadami, prowadzą gospodarkę zielenią),.

Zarząd Powiatu powinien stworzyć harmonogram wdrażania Programu oraz określić główne działania w ramach zarządzania Programem. Do głównych zadań należy m.in:

- wdrażanie programu – koordynacja wdrażania Programu, współpraca z różnymi jednostkami, ocena wdrożenia oraz ocena realizacji i weryfikacji celów ekologicznych i kierunków działań etc.
- edukacja ekologiczna i system informacji o środowisku – rozwój różnorodnych form edukacji, większe wykorzystanie mediów, szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji i komunikacji ze społeczeństwem etc.
- systemy zarządzania środowiskiem – wspieranie i promowanie zakładów wdrażających SZŚ.
- monitoring stanu środowiska – informacje o stanie środowiska w powiecie.

7.5.2. Weryfikacja programu

Wdrażanie Programu powinno podlegać regularnej ocenie w zakresie określenia stopnia wykonania działań lub przedsięwzięć, określenia stopnia realizacji przyjętych celów, oceny rozbieżności pomiędzy przyjętym, a wykonanym programem i analizie tych rozbieżności.

Weryfikacji Programu dokonuje Zarząd Powiatu. W związku z tym, zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska z wykonania Programu Zarząd Powiatu sporządza, co dwa lata raporty, które przedstawia Radzie Powiatu. Raporty takie należy przedstawić odpowiednio: do 31 grudnia 2005r., 2007r., 2009r. i 2011r. Będzie wówczas także możliwość

zmian (weryfikacji) w zapisach Programu, gdyż cele, zadania Programu mogą ulegać zmianie, w zależności od sytuacji prawnej, społecznej, gospodarczej i ekologicznej